

ישראל משה

וּאֶתְחַזֵּן (נחמו) ❁

קובץ מאמרים ושיחות, בעניני הפרשה וזמני המועדים, מכנש"ק רבי יואל משה פינטו שליט"א בן ארמו"ד רבינו יאשיהו פינטו שליט"א ראב"ד מרוקו. דברי תורה חידושים וכיאוורים, אוצר מאמרים מזהירים, לגלות בעניני הפרשה והזמנים, כפרד"ס התורה ברולים, מגלה צפונות ונעלמים, מכל פסוקי הפרשיות ועניני הזמנים. • פרשת ואתחנן (נחמו) תשפ"א

“וַאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ”
—
שִׁיקָר מִצְוַת אֱהַבְתָּ ה' —
לפרסם ולהודיע את גדלות ה'

3

“וּאֶתְחַזֵּן אֵל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר”
תפילותיו הנוראות של משה
שיזכה לקיים מצוות הארץ

1

“וּאֶתְחַזֵּן אֵל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר” (ג, כג)

תפילותיו הנוראות של משה שיזכה לקיים מצוות הארץ

היה כדי לקיים את מצוות התלויות בארץ, שהאפשרות לקיימם היא רק על האדמה הקדושה.

אמנם נראה בס"ד לבאר ביאור נוסף בתפילתו ובבקשתו של משה רבינו להיכנס לארץ, על פי המעשה המובא בגמרא בחגיגה (ד, ב) על רב ביבי בר אביי, שהיה מצוי אצלו מלאך המוות, והיה מלאך המוות רגיל לספר לו מפעם לפעם על מעשיו. פעם אחת סח לו מלאך המוות כי הוא ציווה על שלוחו ללכת ולקחת את נשמתה של אשה בשם מרים שמלאכתה היתה לגדל שיער נשים, ושלוחו של מלאך המוות טעה ונטל את נשמתה של מרים מגדלת התינוקות, ולמרות טעותו של השליח ציווה מלאך המוות המשלח כי לא תוחזר הנשמה אל אותה מרים מגדלת תינוקות, ולא תשוב אל חייה אף שעדיין לא הגיע עת פטירתה.

ושאל רב ביבי בר אביי את מלאך המוות, מה הוא עושה עם אותם שנות חיים שנקצבו לאותם אנשים ונלקחו מאתם שלא כדין קודם זמנם. והשיב לו מלאך המוות, כי אם קיים בדור תלמיד חכם המעביר על מידותיו, הוא זוכה באותם שנים שנקלחו בטעות מאיש פלוני, והם מתווספים על מספר השנים שנקצבו לתלמיד חכם זה.

מת קודם זמנו — יקבל את המצוות שיכול היה לקיים
ודבר זה הוא מחסדי הבורא יתברך, כי הגה אם אירע

במילים כואבות אלו האמורות בפסוק זה, סיפר משה רבינו לבני ישראל, כי הוא התפלל אל ה' והפציר בו בחמש מאות וחמש עשרה תפילות, שיתיר לו להיכנס אל ארץ ישראל, כדי שגם הוא יזכה לעבור את הירדן ולראות את הארץ הטובה יחד עם כל בני ישראל. אולם הקב"ה לא שמע לקול תפילתו, ועצר את תפילותיו באמירת: “רַב לָךְ אֵל תוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה” (פסוק כו), אלא ציווהו הקב"ה לעלות אל ראש הפסגה, ומשם יישא משה את עיניו ויראה לו ה' את כל ארץ ישראל. ועוד ציווה ה' את משה מיד אחרי שלא נענה לתפילותיו, שיכין את יהושע שהוא ינהיג את ישראל בכניסתם לארץ, ושמשה יחזק את יהושע ויאמץ אותו בדברים לבל ירך לבבו.

משה נתאווה להיכנס לארץ — כדי לקיים מצוותיה

ובגמרא בסוטה (יד, א) דרש רבי שמלאי את הטעם מדוע התאווה כל כך משה רבינו להיכנס אל הארץ, והרי בוודאי לא היה רצונו ליהנות מהנאותיה הגשמיות של הארץ זבת חלב ודבש ולאכול מפריה ולשבוע מטובה, שהרי משה רבינו איש האלוקים הפשיט מעצמו כל עניין גשמי, ונתקדש ונזכך גופו עד שהיה מוכן לגבואה בכל עת בלא הכנה מוקדמת, ובוודאי חפצו להיכנס אל ארץ ישראל לא היה כדי ליהנות מפירותיה הגשמיים, אלא כל רצונו וחפצו הגדול של משה להיכנס אל הארץ

שנותיו, ואותם שנים שיילקחו ממנו יינתנו לתלמידיו יהושע בן נון, שהוא התלמיד חכם המעביר על מידותיו שראוי לקבל את שנותיו. ויהושע ייכנס לארץ ישראל ויקיים בשנותיו של משה את המצוות הנוהגות בארץ, וזכויות אלו יזדקפו למשה שהרי אין הם שנותיו וחיו של יהושע אלא הם חיי משה שניטלו מן הרב וניתנו לתלמיד.

“רב לך” – חיך גדולים מחיי תלמידך

אולם הקב"ה לא הסכים עם עצתו של משה, וזהו שהשיב למשה: “רב לך”, כלומר, ערך חיך רב עד מאוד ואינם כערך חייו של יהושע, ועל כן אי אפשר ולא שייך שימי חיך יעברו ויינתנו ליהושע. ועל טענת משה שחפצו לקיים את המצוות התלויות בארץ, השיב לו הקב"ה: “כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם” (סוטה שם).

ומשום כך, מיד אחרי שאמר משה לבני ישראל עניין תפילותיו אל ה', הסמיך משה את מה שציווהו ה' – “וצו את יהושע וחזקוהו ואמצוהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם”, כלומר, כיון שלא תינתן לו בקשתו לתת מימי חייו ליהושע, ויהושע יכנס בימי חייו העצמאיים אל הארץ ולא בחייו של משה, אם כן יצטרך יהושע להנהיג את ישראל בעצמו, ו”הוא” לבדו ינחיל את העם הזה ויעבור לפניו, ועל כן עליך לחזקו ולאמצו ולתת בו כוח, כי לא תהיה לו את העזר מימי חיך כפי שביקשת.

תקלה ואדם מסוים נלקח לבית עולמו קודם מועד הפטירה שנקבע לו, הרי נמצא שבעל כורחו נחסרו לו מצוות רבות שיכול היה לקיים באותם שנים שנקצבו לו ולא קיימם מפני שנלקח מן העולם קודם זמנו, שהרי רק בו ניתן לקיים את מצוות ה' אלו ומזדוע יפסידם. ועשה ה' חסד עם אדם זה, שאותם שנים השייכות לו יימסרו לתלמיד חכם המעביר על מידותיו ומקפיד מאוד בכל ענייניו בין אדם לחבירו, וכך כל מעשיו של תלמיד חכם זה באותם שנים שנוספו לו יהיו נקיים בלא שום פגם וחסר, ובשעה שהאיש שנסתלק בטרם עת יקבל בחזרה את שנותיו, יזכה בכל המצוות שקיים אותו תלמיד חכם שקיבל את שנותיו, ונמצא שכל מצוותיו של התלמיד חכם יהיו נזקפים לזכותו בשלימות.

ועל פי זה נוכל להאיר באור חדש את כוונת תפילתו של משה רבינו, כי הנה אחרי שהתפלל משה רבינו מספר עצום של תפילות ולא נענה, הבין כי נגזרה גזרה ולא יצליח לשנות אותה, ובוודאי יסתלק מן העולם ביום הגיעו לשנת המאה ועשרים לחייו ולא יזכה להיכנס לארץ הקדושה, ועל כן, מרוב חשקו לזכות לקיים את המצוות הנוהגות בארץ ישראל, התפלל – “ואתחנן אל ה' בעת ההוא”, כי הנה מצאנו כי הלשון “עת” נאמרה על שעת פטירת האדם מן העולם, וכמו שאמר שלמה המלך בקהלת (ט, יב): “כי גם לא ידע האדם את עתו”, וזו היתה תפילת משה שלא ימות ביום הגיעו לגיל מאה ועשרים שנה וימלאו ימיו, אלא התחנן שיזכה ל”עת ההיא” כלומר, שיוקדם יום מיתתו ולא ישלים

“ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך” (ו, ה)

עיקר מצות אהבת ה' – לפרסם ולהודיע את גדלות ה'

וחזק ממנו, ובחפצו לעשות הכל, וממשלתו בכל מה שברא בעולמו.

ואם יסתכל האדם על רחמנותו של הקב"ה, גם כן יראה כי אין רחמים כרחמנותו של בעל הרחמים, כי הקב"ה יושב מידי יום ודואג לכל הברואים שלא יחסר להם דבר, וחושב מחשבות כיצד לזון את כל העולם מקרני ראמים ועד ביצי כינים, והוא הנותן לבהמה לחמה, ולבני עורב אשר יקראו, וגם לכל בני האדם יושבי תבל.

ואם כן, אין לך אדם מישראל שאינו דבק במצוה זו של “ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך”, ואבותינו מסרו

בפסוק זה צייתה אותנו התורה הקדושה על מצות אהבת ה', שחובה על כל אחד ואחד מישראל לאהוב את ה' אלוך אהבה עזה, ומים רבים לא יוכלו לכבות אהבה גדולה זו.

וכיצד יבוא האדם לידי אהבת ה', כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ב ה"ה): “בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול”. כי הנה על ידי כל דבר שהאדם רואה וחש, יכול הוא לבוא לידי אהבת ה', ואם יתבונן האדם בגבורותיו של הקב"ה יראה כי אין גיבור

הארץ בעלי ברית עמו, וכן כתב מרן ה'בית יוסף' ב'כסף משנה' (הל' ע"ז פ"א ה"ג): "ושם [– בארץ כנען] לא שיבר אברהם הצלמים, אלא שהיה קורא ומכריז אמונת הייחוד".

אברהם הפסיק בשבירת הצלמים – כדי שיוכל לפרסם האמונה

והנה צריך להבין, מדוע פסק אברהם מהמשימה הקדושה להעביר גלולים ולהכרית האלילים מן הארץ, הרי אברהם היה קנאי לדבר ה', ועשה הכל בדקדוק גדול ללא כל מורא, ואם עצר ממלחמתו בעובדי הפסלים, בוודאי היתה לכך סיבה מוצדקת, ויש לנו לדעת מה היא.

וכתב ה'חתם סופר' תשובה לכך, שכיון שראה אברהם שישנם אנשים בארץ כנען שהולכים אחריו ומטים את אוזנם לשמוע את דברי האמונה שהיה משמיע בכל עת, על כן לא המשיך אברהם במלחמת החורמה בעבודה זרה, כי מלחמה זו היתה מסכנת את חייו, כי עובדיה ומאמיניה רדפו אחריו להורגו, ואמנם כל עוד היה אברהם לבדו ולא היו לו תלמידים, מה לו אם יהרגו אותו על קידוש השם, אך כאשר נקבצו סביבו תלמידים רבים החפצים לשמוע את גדולת הבורא, פסק אברהם משבירת הצלמים וממלחמתו בעובדי האלילים, כדי שלא יבואו ויהרגוהו ושוב לא יוכל ללמד תורה ברבים ולפרסם את האמונה בה' בכל הארץ.

ועוד נמצא לרבינו ה'חתם סופר' (תורת משה ואתחנן מח) שכתב לפרש את כל פרשת שמע על ענין "זיכוי הרבים", וכתב, כי רק המזכה את הרבים יזכה לאהבת ה' אמיתית ולייחד את שמו של הקב"ה. ובדרך הזאת פירש את פסוקי קריאת שמע. "שמע ישראל" – עליך לשמוע ולהבין, כי "ה' אלוקינו ה' אחד". ומתי תזכה לשמוע ולהבין את ייחוד ה' ולהאמין בו אמונה שלימה, על ידי – "ואהבת", שתאהב את ה'. ועל ידי מה תזכה "לאהבה בכל לבבך" – לאהוב את ה' בכל הלב, על ידי "ושונתם לבניך", שתלמד תורה לאחרים, ותזכה את הרבים בדברי תורה, כי רק אם תעסוק בהפצת שם השם ותורתו ברבים, תזכה אתה כיחיד, להיות אוהב ה' אמיתי ומאמין בייחודו.

ועל פי דברים אלו, שחלק ממצות אהבת ה' שמתייחדת בקריאת שמע הוא זיכוי הרבים וקירוב הרחוקים להקב"ה, נבאר את דברי הזוהר הקדוש בתיקונים (הקדמה ב, ב) האומר, כי המלאך מט"ט הוא המעלה לפני ה' את קריאת שמע של בני ישראל, וכך לשונו: "עוף דאיהו

את נפשם ונהרגו ביסורים על קיום מצוה זו, שהיא היסוד והשורש לכל אמונתנו בה' ובתורתו.

אהבת ה' כוללת – לפרסם את האמונה בכל העולם

אולם על האדם לדעת, כי הלכה פסוקה היא, שאין האדם מקיים מצות אהבת ה' כאשר אוהב את ה' בלבדו לבד וחושב בגדולתו וכוחו של הבורא, כי מצות אהבת ה' בשלימותה הוא רק כאשר הוא משתף באהבת ה' גם את האחרים, את חבריו ומרעיו, ומספר להם את גדולת הבורא ואת חסדי ה' שלא תמנו ואת רחמיו שלא כלו.

וכך כתב הרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה ג), כשביאר את מצות אהבת ה' הוסיף לכתוב בלשונו הזהב: "כבר ביארנו שמצוה זו כוללת גם כן, שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, וזה כשתאהב אדם אחד, תספר בשבחיו ותרבה בהם, ותקרא בני האדם לאהוב אותו... ולשוון הספרי: 'ואהבת את ה' אהבה על הבריות, כאברהם אביך שנאמר 'זאת הנפש אשר עשו בחרן', ורצונו לומר, כמו שאברהם מפני שהיה אוהב את ה', כמו שהעיד הכתוב 'אברהם אוהב', וזה בעצם השגתו, קרא בני האדם להאמין מחוזק אהבתו, כן אתה אוהב אותו עד שתקרא בני אדם אליו".

הרי לנו מדברי הנשר הגדול הרמב"ם, שאין האדם מקיים את מצות אהבת ה' בשלימות, עד שיספר גם לאחרים בגדולתו של הבורא ובנפלאותיו, ודבר זה נלמד מאברהם אבינו שמחמת אהבתו העצומה לבורא, הלך בכל העולם ופרסם את אמונתו.

ועד כמה חשובה היא מצות זיכוי הרבים והפצת שמו של הקב"ה לכל באי העולם, נוכל ללמוד ממעשיו של ראשון הקוראים בשם ה' בעולם – אברהם אבינו, כי הנה רבינו ה'חתם סופר' (תורת משה לך ע"מ לה) העיר, שהנה ממדרשי חז"ל נגלה לנו, שכל זמן שהיה אברהם בבית אביו בארצו ובמולדתו היה אברהם נלחם מלחמת חורמה נגד עובדי האלילים, והיה משבר את כל צלמי תרה אביו במסירות נפש, ועל מעשה זה נזרק לכבשן האש, וגם לאחר שניצל מן האש המתלקחת, היה אברהם מנודה בעירו, והוא עמד בעבר אחד וכל העולם היו בעבר השני, וכולם התנגדו לדרך החדשה בה בחר אברהם אבינו.

אולם אחרי שדיבר ה' אל אברהם ואמר לו ללכת מחרן אל ארץ כנען ונתיישב שם אברהם, לא מצינו שנלחם אברהם נגד עובדי עבודה זרה, וכן לא מצאנו שהרחיק עצמו מעובדיה, ולהיפך מצינו, שהיו חלק מיושבי

והרי לנו, שהיה יותר מעלה לחנוך אם לא היה מסתגר בארבע אמותיו לעבוד את ה' ולייחד ייחודים, אלא היה יוצא אל אנשי דורו ומשיבם אל תורת ה'.

ועל פי יסוד זה כתב עט"ר כ"ק האדמו"ר שליט"א בכמה מכתביו הקדושים, להסביר את מה שנגלה לנו מתורת הסוד, כי יוסף הצדיק היה גלגול של חנוך, ונשמתו היתה ניצוץ מנשמתו, ודבר זה נתבאר בתיקוני הזוהר (תיקון ע קלו, א) ובשער הגלגולים לרבינו האריז"ל (הקדמה לא), והסביר עט"ר כ"ק האדמו"ר שליט"א, כי מה שהורד יוסף למצרים להיות לבדו בין הגויים במקום ערות הארץ, היה כדי לסלול לבני ישראל את הדרך שיוכלו לעמוד בקדושתם בכל זמן גלות מצרים, ובזה שיוסף הסכים לרדת מדרגתו והקריב את עצמו למען צדקותם של כל ישראל, זכה לתקן בזה את מעשי חנוך שהתבודד לעצמו ולא פעל לצאת ולקרב את אנשי דורו לה'.

ועל פי זה נבין מדוע קיבל המלאך מט"ט הוא חנוך, את התפקיד להעלות אל ה' את מצות אמירת קריאת שמע של ישראל, כי היות והאדם לא מקיים את מצות "ואהבת את ה'" בשלימות, עד שילמד ויודיע את גדולת הבורא לכל קרוביו ושכניו וידידיו, נמצא שחנוך שלא זכה לקיים את מצות "ואהבת את ה'" בשלימות, שהרי הסתגר בביתו ולא יצא לקרב את אנשי דורו לה' כדרך שעשה אברהם אבינו, על כן כדי לתקן עניין זה, תפקידו להעלות את "קריאת שמע" של ישראל שזכרה בה מצות "ואהבת את ה'", שחובה עליהם לעסוק בעניין זה של האדרת שמו של הקב"ה בעולם כדי לקיים בשלימות את מצות אהבת ה'.

וכאשר כל אחד ואחד מישראל ימלא את החובה הזאת, ויודיע ויפרסם בכל העולם את גדלות ה', בוודאי שכל ישראל יהיו צדיקים ויאהבו וידבקו בהקב"ה, והקב"ה ידלנו מבור גלות, ויעלנו במהרה לנצח על מלאכת בית ה'.

צפור דיליה איהו מטטרו"ן, עליה אתמד (קהלת י, כ): "כי עוף השמים יוליך את הקול", קול דקריאת שמע". ולכאורה אינו מובן מדוע צריך המלאך מט"ט להעלות אל ה' את קריאת שמע שאומרים ישראל פעמיים בכל יום, ומה תועלת יש לו בזה, כי אם זו היא מלאכתו בוודאי נבחר לה מחמת סיבה מסוימת.

ונראה לבאר, כי הנה ידוע שהמלאך מט"ט הוא חנוך, שסיפרה עליו התורה בסוף פרשת בראשית (ה, כב): "ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים".

והתרגום יונתן כתב לבאר מי היה חנוך ולהיכן נלקח, כי חנוך עבד את ה' באמת ובשלימות, ולא נלקח מן העולם הזה כדרך כל הארץ, אלא נסתלק לשמים ונעשה מלאך, ונקרא שמו מטטרו"ן הסופר הגדול.

ורבינו החתם סופר (בראשית יח) כתב, כי מה שנלקח חנוך לשמים ונעשה מלאך, זו אינה מעלה בשבילו, שכיון שהוא היה צדיק יחיד בדור שכולו רשעים, והוא היה היחיד שהלך בדרכי ה' בזמן שכל אנשי העולם פרקו עול, היה עליו לצאת אל בני דורו ולהשיבם אל ה' ולהשפיע עליהם מצדקותו, אולם חנוך לא עשה כן, מפני שחשש פן יתקלקל בעצמו מהקירוב אל הרשעים.

אברהם קירב בני אדם –

לעומת חנוך שהתבודד עם אלוקיו

וכתב רבינו החתם סופר, כי גם אברהם אבינו היה יכול להילקח לשמים ולהיעשות מלאך, אמנם אברהם אבינו ידע, כי אין רצונו של הקב"ה שיהפכו בני האדם למלאכים ושורפים, כי מהם יש לו די והותר בשמי מרום, אלא רצון ה' מבני האדם, שילך האדם אל האנשים הרחוקים, ויקרב אותם אליו יתברך, ושיעסוק האדם בהאדרת שמו של הקב"ה, עד שתתמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

